

УДК 378.147:61

## ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ МЕДИЧНОЇ ГАЛУЗІ НА ОСНОВІ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ

**Валерія Валеріївна Іщук**

кандидат педагогічних наук,

КВНЗ «Новоград-Волинський медичний коледж»,

м. Новоград-Волинський, Україна

### **Анотація**

*У статті висвітлюється сутність понять «професійна підготовка», «професійна підготовка майбутніх фахівців медичної галузі», «компетентнісний підхід», «професійна підготовка майбутніх фахівців в галузі медицини на основі компетентнісного підходу». Автором визначені педагогічні технології, що обумовлюють упровадження компетентнісного підходу у навчально-виховний процес професійної підготовки майбутніх фахівців медичної галузі, а саме: інтерактивні; практико орієнтовані; нові інформаційні; тренінгові технології тощо.*

**Ключові слова:** *компетентнісний підхід, професійна підготовка, професійна підготовка майбутніх фахівців медичної галузі, педагогічні технології, ділові і рольові ігри, форум-театри, дискусії, тренінги.*

### **Постановка проблеми в контексті сучасної педагогічної науки.**

Професійна підготовка висококваліфікованого фахівця в галузі медицини у вищих медичних навчальних закладах вимагає застосування нових педагогічних підходів, які допомагають вирішувати науково-методологічні питання їхньої підготовки. Проблема методології наукового дослідження привертала увагу багатьох науковців і філософів, але обґрунтування методів і засобів наукового пізнання в системі освіти України здійснюється тільки

останні півстоліття. Характерною рисою розвитку вищої освіти в Україні та професійної підготовки майбутніх фахівців медичної галузі є необхідність їх адаптації до динамічних змін у глобалізованому світі. Сьогодні відбуваються процеси модернізації та реформування освітньої галузі. З метою поступального розвитку вищої медичної освіти на засадах євроінтеграції та її реформування відповідно до потреб медичної галузі схвалено Концепцію розвитку вищої медичної освіти в Україні (2007), запропоновано Національну стратегію реформування системи охорони здоров'я в Україні на період 2015–2020 рр. (2014), зовнішнє оцінювання рівня компетентності студентів вищих медичних навчальних закладів порівняно з міжнародними стандартами, зокрема американськими (2017).

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** У психолого-педагогічних дослідженнях система професійної підготовки у вищій школі здійснюється за такими напрямками: науково-теоретичні основи професійної підготовки та організації професійної діяльності вчителів, викладачів (О. Абдуліна, А. Алексюк, Г. Андреева, В. Гриньова, О. Дубасенюк, І. Зязюн, Н. Ничкало, І. Тимченко); історичні аспекти становлення професійної підготовки вчителя (В. Дем'яненко, М. Євтух); визначення науково обґрунтованого змісту професійної підготовки (В. Сластьонін, Л. Спірін, О. Щербаков); педагогічна взаємодія викладачів і студентів у процесі професійної підготовки (О. Дубасенюк, Т. Семенюк, Л. Хурло); шляхи вдосконалення навчально-виховного процесу у вищому педагогічному закладі освіти та модернізації професійної підготовки (Л. Кондрашова, Г. Троцько, М. Чобітькота ін.).

Різні аспекти компетентнісного підходу в системі освіти сьогодні розробляють та досліджують такі науковці, як О. Андреев, В. Байденко, П. Бачинський, Н. Бібік, І. Бех, В. Ващенко, В. Введенський, А. Вербицький, Г. Гавришак, І. Гудзик, Н. Дворнікова, Д. Єрмаков, Е. Зеер, І. Зимня,

І. Драч, О. Заблоцька, Д. Іванов, Л. Коваль, Я. Кодлюк, В. Колесов, О. Кравченко, О. Локшина, В. Луговий, С. Ніколаєнко, О. Овчарук, О. Пометун, С. Савченко, С. Серіков, С. Сисоєва, С. Трубачева, Н. Фоменко, А. Хуторський, Ю. Шапран та ін.

Проблема формування професійної компетентності майбутніх медичних працівників розглядається у працях Л. Борисюк, О. Джулай, Ж. Комарової, О. Кравченко, Т. Кравцової, В. Левіної, І. Радзівеської та ін..

У зарубіжній педагогіці проблемі впровадження компетентнісного підходу приділяють увагу в численних наукових доробках такі науковці як D. Blancero, N. Chomsky, T. Hoffman, A. Klein, D. McClelland, J. Raven, L. Spencer, Z. Shehu, E. Short та ін.

**Виділення невирішених раніше частин проблеми.** Водночас у професійній підготовці майбутніх медиків існує низка суперечностей: між підвищеними вимогами з боку суспільства до якості підготовки у галузі медицини і рівнем готовності випускників до майбутньої професійної діяльності; між масовістю підготовки майбутніх фахівців та індивідуально-творчим характером їхньої професійної діяльності; між орієнтацією на нові моделі навчально-виховного процесу у вищій школі та традиційним змістом, формами і методами підготовки майбутніх спеціалістів у галузі медицини. Необхідність розв'язання цих суперечностей потребує переосмислення мети, змісту і завдань професійної підготовки медиків у вищих медичних навчальних закладах України відповідно до вимог сучасної освіти. Тому пошуку нових методологічних підходів до організації дослідження надається особливе значення у сучасній психолого-педагогічній літературі.

З позицій компетентнісного підходу рівень освіти має визначатися здатністю фахівця вирішувати проблеми різної складності на основі наявних знань та досвіду. При використанні цього підходу у майбутніх медиків повинні

бути сформовані професійні компетенції, які забезпечать їм, після закінчення періоду навчання, зайняти належне місце на сучасному ринку праці.

**Мета статті** – визначення сутності професійної підготовки майбутніх фахівців медичної галузі на основі компетентнісного підходу.

**Постановка завдань:** застосування компетентнісного підходу у системі вищої медичної освіти як одного із методологічних підходів професійної підготовки студентів медичних коледжів, уточнення технологій професійної підготовки майбутніх медиків на основі компетентнісного підходу.

**Виклад основного матеріалу.** У процесі аналізу психолого-педагогічної літератури встановлено, що вчені неоднозначно тлумачать поняття «професійна підготовка». Так, у педагогічному енциклопедичному словнику професійна підготовка тлумачиться як система професійного навчання, що має на меті прискорене придбання тими, хто навчається, навичок, які необхідні для виконання визначеної роботи, групи робіт [5, с. 223]. У підручнику «Професійна педагогіка» за редакцією С. Батишева цей термін визначено як «сукупність спеціальних знань, навичок і умінь, якостей, трудового досвіду та норм поведінки, які забезпечують можливість успішної роботи за відповідною галуззю діяльності [1, с. 512]».

Професійна підготовка у вищих навчальних закладах розглядається в дисертації І. Соколової як неперервний і керований процес набуття майбутніми вчителями досвіду педагогічної діяльності, що дозволяє системно, цілісно сприймати дійсність і діяти на основі гуманістичних ціннісних орієнтацій [7, с. 15–16]. Отже, науковці – неоднозначні у визначенні поняття «професійна підготовка». Розглянуті визначення зводяться до того, що професійна підготовка майбутніх фахівців медичної галузі – це цілісний процес засвоєння та закріплення фундаментальних і

фахових знань, умінь, навичок, розвиток професійної компетентності, що робить особистість конкурентоспроможною на ринку праці, дає можливість самостійно організовувати та вдосконалювати роботу в галузі медицини, володіти гуманістичними та моральними якостями, відповідально ставитися до свого діла.

Проведення дослідження вимагає визначення методологічних підходів до його організації. Поняття «підхід» у загальному розумінні означає певну сукупність різноманітних засобів та прийомів, які діють на когось. У науковому розумінні ця дефініція трактується як вихідна позиція, що складає основу дослідницької діяльності.

О. Савченко визначає компетентнісний підхід як спрямованість навчально-виховного процесу на формування й розвиток ключових (базових) і предметних компетентностей [6, с. 137]. Під компетентнісним підходом Д. Іванов розуміє один із таких підходів, у якому відбувається спроба внести особистісний смисл в освітній процес [4, с. 8]. Він акцентує увагу на результаті освіти, де в якості результату береться не сума засвоєної інформації, а здібність людини діяти в різних проблемних ситуаціях. Тому компетентнісний підхід – це підхід, при якому результати освіти стають значущими і поза системою освіти. Отже, компетентнісний підхід є шляхом оновлення системи освіти, її новим концептуальним орієнтиром, що спрямований на комплексне засвоєння знань, умінь, навичок та способів практичної діяльності, завдяки яким фахівець успішно себе реалізує при вирішенні поставлених завдань.

І. Драч наголошує на тому, що впровадження компетентнісного підходу як засобу модернізації змісту вищої медичної освіти зумовлює визначення конкретного переліку і змісту ключових компетенцій випускників ВМНЗ, що вказані в освітньо-кваліфікаційній характеристиці фахівця; встановлення відповідності базових компетенцій із професійно-орієнтованих дисциплін; відбору змісту предме-

тів, що забезпечать формування і розвиток компетентностей; розробку системи контролю за їх формуванням [3, с. 47]. Отже, автор підкреслює важливість розвитку не тільки професійних, але й ключових компетентностей майбутніх медичних працівників.

А. Вербицький вважає, що ключові компетенції виконують три функції, а саме: допомагають студентам учитися; дозволяють робітникам фірм, підприємств бути більш гнучкими і відповідати запитам роботодавця; допомагають бути більш успішними в подальшому житті. Компетенції є важливими результатами освіти, тому мають бути сформовані в студентів, «пронизувати» всі дисципліни, проходити через всі рівні освіти та розроблюватися на високому рівні [2, с. 9–10].

Професійна підготовка майбутніх фахівців в галузі медицини на основі компетентнісного підходу передбачає наявність у студентів необхідних знань, умінь, навичок, професійно важливих якостей, які достатні для виконання посадових обов'язків, необхідних для професійного зростання, зміни профілю роботи, а також інноваційної діяльності, розвиток особистісних якостей: організованості, відповідальності, гуманізму, емпатійності, ініціативності та ін.

Сьогодні використання компетентнісного підходу у навчально-виховному процесі вищої школи є дуже актуальним та має важливе практичне значення у зв'язку з необхідністю ефективного вирішення різноманітних завдань на основі існуючих знань, умінь, навичок, особистісних та професійних рис майбутніх фахівців у галузі медицини та їх можливістю навчатися протягом життя. Використання компетентнісного підходу на заняттях при вивченні дисципліни тісно пов'язано з вирішенням проблем забезпечення якості вищої освіти. А. Вербицький зазначає, що якість професійної освіти являє собою відповідність особистісних, професійних та соціальних харак-

теристик молодого фахівця потребам життя та залежить від багатьох факторів: контингенту абітурієнтів, а потім студентів; викладацького складу; змісту освіти; якості освітнього середовища і умов організації навчання; педагогічних технологій, які використовуються при підготовці фахівців; якості освітнього процесу та його ресурсного забезпечення [2, с. 27].

Акцентуємо увагу на педагогічних технологіях, які обумовлюють упровадження компетентнісного підходу у навчально-виховний процес вищої школи. Серед різноманіття сучасних педагогічних технологій, що сприяють підвищенню ефективності навчально-виховного процесу у вищій школі, широкоживаними є інтерактивні технології (діалогічні методи навчання, семінари-дискусії, мозкові штурми, інтерактивні та імітаційні ігри, тренінги та ін.); практико орієнтовані технології (проблемне навчання, метод проектів, контекстне навчання та ін.); нові інформаційні технології (дистанційне навчання, комп'ютерне тестування, мультимедійні технології тощо). Коротко зупинимось на можливостях використання нових інформаційних технологій у підготовці майбутніх медичних працівників. Так, поширеними комп'ютерними завданнями для студентів є створення електронних презентацій для просвітницької роботи в медичних закладах з профілактики різних захворювань, покрокових дій проведення різних медичних процедур, програм для статистичної обробки медичних досліджень тощо.

У процесі професійної підготовки в КВНЗ «Новоград-Волинський медичний коледж» Житомирської обласної ради ці новітні технології навчання використовуються при проведенні лекційних і семінарських занять з різних дисциплін, а саме: ділові і рольові ігри, форум-театри, розігрування уявних ситуацій, розв'язання проблемних професійних завдань тощо. Серед майбутніх медичних працівників проводяться заняття у вигляді дискусій, або

дебатів з обговорення різних медичних проблем суспільства. Робота в аудиторіях доповнюється залученням студентів до позааудиторної роботи (проведення бесід в школах на медичну тематику, оформлення медичних газет і стендів тощо). Знання та вміння, набуті на практичних заняттях, студенти удосконалюють під час проходження виробничої та переддипломної практик на лікувальних базах біля ліжка хворого. Значну допомогу у вирішенні актуальних проблем практичного навчання надають: Новоград-Волинське територіально-медичне об'єднання, «ЦПМСД міста Новограда-Волинського», «ЦПМСД Новоград-Волинського району», які є основною навчальною базою для медичного коледжу. Під час навчання в коледжі, з метою підвищення рівня засвоєння професійних вмінь та навичок, для студентів проводяться тренінги з надання невідкладної допомоги, інтегрованого ведення хвороб дитячого віку, курси масажу, косметології та догляду за хворими тощо.

**Висновки дослідження і перспективи подальших розвідок у досліджуваному напрямі.** На підставі вищезазначеного можна зробити висновок, що з позицій компетентнісного підходу рівень освіти визначається здатністю майбутнього фахівця вирішувати проблеми різної складності на основі наявних знань та досвіду. Отже, компетентнісний підхід відображає уявлення про професіоналізм і ділові якості майбутнього медичного працівника, сприяє розвитку інноваційних процесів у системі професійної підготовки фахівців медичної галузі. Водночас у процесі компетентнісного підходу до навчання у вищій школі нових акцентів набувають вимоги до використання сучасних технологій навчання. Професійному становленню майбутніх фахівців медичної галузі сприяють інтегративні, практико орієнтовані, нові інформаційні технології. Не менш важливим у реалізації компетентнісного підходу є позааудиторна робота і проходження практики.



Компетентнісний підхід зміщує акценти з процесу нагромадження нормативно визначених знань, умінь і навичок у площину формування й розвитку в майбутніх фахівців медичної галузі здатності діяти і творчо застосовувати набуті знання й досвід у різних практичних ситуаціях.

**Перспективи подальших розвідок** полягатимуть у з'ясуванні тих життєвих і професійних компетентностей, які необхідні майбутнім фахівцям медичної галузі для належного здійснення професійної діяльності, а також у визначенні шляхів їх формування.

#### **Список використаних джерел:**

1. Батышев С. Я. Профессиональная педагогика: учебник для студентов, обучающихся по педагогическим специальностям и направлениям / Батышев С. Я. – М. : Ассоциация «Проф. образование», 1997. – 512 с.
2. Вербицкий А. А. Компетентностный подход и теория контекстного обучения / Вербицкий А. А. – М.: ИЦ ПКПС, 2004. – 84 с.
3. Драч І. І. Компетентнісний підхід як засіб модернізації змісту вищої освіти / І. І. Драч // Проблеми освіти. – 2008. – № 57. – С. 44–47.
4. Иванов Д. В. Компетентностный подход в образовании. Проблемы, понятия, инструментарий / Д. В. Иванов, Г. К. Митрофанов, О. В. Соколов: [учеб.–метод. пособие] / под ред. Е. Н. Обухова. – М.: АПК и ПРО, 2003. – 101 с.
5. Педагогический энциклопедический словарь / [Безруких М. М., Болотов В. А., Глебова Л. С. и др.]; под ред. Б. М. Бим-Бада. – М. : Большая Российская энциклопедия, 2008. – 528 с.
6. Савченко О. Дидактика початкової освіти : [підручник] / О. Савченко. – К.: Грамота, 2012. – 504 с.
7. Соколова І. В. Теоретичні та методичні основи професійної підготовки майбутнього вчителя за двома спеціальностями на філологічних факультетах вищих навчальних закладів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / І. В. Соколова. – Київ, 2008. – 44 с.

**References:**

1. Batyishev S. Ya. Professionalnaya pedagogika: uchebnik dlya studentov, obuchayuschihsia po pedagogicheskim spetsialnostyam i napravleniyam / Batyishev S. Ya. – M. : Assotsiatsiya «Prof. obrazovanie», 1997. – 512 s.
2. Verbitskiy A. A. Kompetentnostnyy podhod i teoriya kontekstnogo obucheniya / Verbitskiy A. A. – M.: ITs PKPS, 2004. – 84 s.
3. Drach I. I. Kompetentnisnyi pidkhid yak zasib modernizatsii zmistu vyshchoi osvity / I. I. Drach // Problemy osvity. – 2008. – № 57. – S. 44–47.
4. Yvanov D. V. Kompetentnostnyy podkhod v obrazovanny. Problemy, poniatiya, ynstrumentaryi / D. V. Yvanov, H. K. Mytrofanov, O. V. Sokolov: [ucheb.–metod. posobyе] / pod. red. E. N. Obukhova. – M.: APK y PRO, 2003. – 101 s.
5. Pedahohycheskyi entsyklopedycheskyi slovar / [Bezrukykh M. M., Bolotov V. A., Hlebova L. S. y dr.]; pod red. B. M. Bym-Bada. – M. : Bolshaia Rossyyskaia entsyklopedyia, 2008. – 528 s.
6. Savchenko O. Dydaktyka pochatkovoї osvity : [pidruchnyk] / O. Savchenko. – K.: Hramota, 2012. – 504 s.
7. Sokolova I. V. Teoretychni ta metodychni osnovy profesiinoї pidgotovky maibutnoho vchytelia za dvoma spetsialnostiamy na filolohichnykh fakultetakh vyshchykh navchalnykh zakladiv : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia doktora ped. nauk : spets. 13.00.04 «Teoriia i metodyka profesiinoї osvity» / I. V. Sokolova. – Kyiv, 2008. – 44 s.

**Валерия Валерьевна Ищук,**

кандидат педагогических наук,  
Новоград-Волынский медицинский колледж,  
г. Новоград-Волынский, Украина

Ищук В. В.

**ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ ПОДГОТОВКА БУДУЩИХ  
СПЕЦИАЛИСТОВ МЕДИЦИНСКОЙ ОТРАСЛИ  
НА ОСНОВЕ КОМПЕТЕНТНОСТНОГО ПОДХОДА**

### Аннотация

*В статье определяется сущность понятий «профессиональная подготовка», «профессиональная подготовка будущих специалистов медицинской отрасли», «компетентностный подход», «профессиональная подготовка будущих специалистов в области медицины на основе компетентностного подхода». Автором определены педагогические технологии, обуславливающих внедрения компетентностного подхода в учебно-воспитательный процесс профессиональной подготовки будущих специалистов медицинской отрасли, а именно: интерактивные; практико ориентированные; новые информационные; тренинговые технологии и др.*

**Ключевые слова:** *компетентностный подход, профессиональная подготовка, профессиональная подготовка будущих специалистов медицинской отрасли, педагогические технологии, деловые и ролевые игры, форум-театры, дискуссии, тренинги.*

**Valeriia Valeriivna Ishchuk**

Ph.D. in Pedagogy, Lecturer,  
Novograd Volynskii Medical College,  
Novograd Volynskii, Ukraine  
E-mail: [lera\\_novograd@mail.ru](mailto:lera_novograd@mail.ru)

Ishchuk V.

### **RAINING OF THE FUTURE SPECIALISTS OF MEDICAL INDUSTRY BASED ON COMPETENCE APPROACH**

### Annotation

*The author of the article determined the nature of the concepts of «professional training», «training future specialists of medical industry», «competence approach», «training future specialists in medicine based on competence approach». It is proved in the article that the training of future specialists in medicine based on competence approach requires from the students the necessary knowledge, skills, professionally important qualities sufficient to perform job responsibilities and professional growth, or even to change a job profile, to fulfill an innovation activity, the development of personal*

qualities. Organization, responsibility, humanity, empathy, initiative and others are selected by the author among the necessary personal qualities of future health professionals. The pedagogical technologies that contribute to the introduction of competence approach in the educational process of training future specialists in medicine are defined by the author, they are: interactive technologies (dialogic teaching methods, discussion workshops, brainstorming sessions, interactive and simulations games etc.), the practice-oriented technologies (problem teaching, project method, contextual learning, etc.), new information technologies (distance learning, computer testing, multimedia technology, etc.). The author of the article noted that a public work and practical studying are equally important in the implementation of competency approach. The author also made an emphasis that there should be conducted for students the special trainings on a first aid, an integrated management of childhood illness, massage courses, cosmetology and care and the others during studying process in a college; the aim of such trainings is the enhancing of the level of professional skills mastering.

The author made a conclusion that a competence approach shifts the emphasis from the process of accumulating the regulatory defined knowledge and skills to the field of the formation and development the future medical specialists' ability to act and apply their knowledge and experience in various practical situations creatively.

The perspectives in the future author's work are seen in the clarification of those life and professional competencies that are necessary for future specialists in medical industry to conduct their professional activity, and to identify the ways of its formation.

**Key words:** competence approach, professional training, training future specialists in medical industry, educational technology, business and role-playing, theater-forum, discussions, trainings.